

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΚΕΦ. 3 – ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ ΓΝΩΣΗ

ΘΕΜΑ Α1

- Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «ΣΩΣΤΟ» ή «ΛΑΘΟΣ» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:
1. Η ψυχική γαλήνη, σύμφωνα με τους «*πυρρώνειους*» σκεπτικούς, επιτυγχάνεται μόνον αν δεχτεί κανείς ότι η γνώση που αναζητούν οι επιστημονικές και φιλοσοφικές θεωρίες είναι καθόλα εφικτή.
 2. Οι σκεπτικοί φιλόσοφοι υποστηρίζουν πως δεν διαθέτουμε ασφαλή κριτήρια για να αποφασίσουμε αν και πότε γνωρίζουμε κάτι στ' αλήθεια.
 3. Οι φιλόσοφοι που υποστηρίζουν την άποψη ότι διαθέτουμε ασφαλή κριτήρια για να σκεπτόμαστε, αποκαλούνται σκεπτικοί ή σκεπτικιστές.
 4. Για τους σκεπτικιστές φιλοσόφους η γνώση την οποία αναζητούν οι επιστημονικές και φιλοσοφικές θεωρίες είναι κατά κύριο λόγο ανέφικτη.
 5. Στην αρχαιότητα σκεπτικιστικές αμφιβολίες είχαν εκφραστεί ήδη από την εποχή των προσωκρατικών, των σοφιστών και του ίδιου του Σωκράτη.
 6. Οι σκεπτικιστές φιλόσοφοι αμφισβητούν τη δυνατότητα για βέβαιη γνώση.
 7. Οι σκεπτικιστές φιλόσοφοι δεν διατυπώνουν κανενός είδους αμφιβολία σχετικά με τη δυνατότητα για γνώση.
 8. Ο Ολλανδός φιλόσοφος Σπινόζα αναφέρεται συχνά ως εκείνος που συνέλαβε την πιο ακραία μορφή σκεπτικισμού.
 9. Όπως επισήμανε ο Ντεκάρτ, μπορεί κανείς να είναι σίγουρος για ένα πράγμα: ότι τη στιγμή που αμφιβάλει για την αλήθεια οποιασδήποτε πεποίθησης, πρέπει να υπάρχει ο ίδιος για να αμφιβάλει.
 10. Το νόημα του περίφημου επιχειρήματος «*σκέφτομαι, άρα υπάρχω*» είναι πως το υποκείμενο της σκέψης γνωρίζει με βεβαιότητα ότι υπάρχει τη στιγμή που σκέφτεται.
 11. Σύμφωνα με τον Ντεκάρτ, ο πανάγαθος και παντοδύναμος δημιουργός αποτελεί εγγύηση πως οι σαφείς και ευκρινείς ιδέες μας για τη φύση της πραγματικότητας δεν μας παραπλανούν.
 12. Οι ορθολογιστές φιλόσοφοι δέχονται ότι η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τις αισθήσεις και όχι από τον ορθό λόγο.
 13. Οι ορθολογιστές φιλόσοφοι δέχονται ότι η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τις αισθήσεις.
 14. Για τον Πλάτωνα η ανθρώπινη γνώση βασίζεται καταρχήν στην ανάμνηση των Ιδεών που η αθάνατη ψυχή έχει γνωρίσει πριν ενσαρκωθεί στο σώμα.
 15. Σημαντικός εκπρόσωπος της ορθολογιστικής προσέγγισης στην αρχαιότητα μπορεί να θεωρηθεί ο Πλάτων.
 16. Οι ορθολογιστές φιλόσοφοι θεωρούν ότι οι καθολικές έννοιες δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν κατά κανέναν τρόπο.
 17. Σύμφωνα με τον ορθολογισμό, σκοπός των πράξεών μας πρέπει να είναι η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων.
 18. Ο Πλάτων πιστεύει πως η πορεία προς τη γνώση προϋποθέτει την επαγωγική μέθοδο σκέψης, τη μετάβαση δηλαδή του νου από το μερικό και συγκεκριμένο στο γενικό και αφηρημένο.
 19. Ο Χέγκελ πίστευε ότι ο ορθός λόγος επιτρέπει την κατανόηση της ανθρώπινης ιστορίας μέσα από τα μαθηματικά και τη γεωμετρία.
 20. Από την παρατήρηση ότι οι αισθήσεις συχνά μας εξαπατούν είναι εύκολο να οδηγηθούμε στον εμπειρισμό.

21. Κατά τους εμπειριστές η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο.
22. Κατά τους εμπειριστές η γνώση μας προέρχεται κυρίως από τις αισθήσεις.
23. Εμπειριστικές απόψεις έχουν υποστηρίξει διάφοροι αρχαίοι φιλόσοφοι, όπως ο Αριστοτέλης και ο Επίκουρος.
24. Για τον Αριστοτέλη η ανθρώπινη γνώση βασίζεται καταρχήν στην ανάμνηση των Ιδεών που η αθάνατη ψυχή έχει γνωρίσει πριν ενσαρκωθεί στο σώμα.
25. Ο Αριστοτέλης πιστεύει πως προϋπόθεση για την επίτευξη γνώσης αποτελεί η επαγωγική πορεία, δηλαδή η μετάβαση από το μερικό και συγκεκριμένο στο γενικό και αφηρημένο.
26. Ο Αριστοτέλης πιστεύει πως η πορεία προς τη γνώση προϋποθέτει την παραγωγική μέθοδο σκέψης, τη μετάβαση δηλαδή του νου από το μερικό και συγκεκριμένο στο γενικό και αφηρημένο.
27. Σημαντικός εκπρόσωπος της ορθολογιστικής προσέγγισης στην αρχαιότητα μπορεί να θεωρηθεί ο Αριστοτέλης.
28. Ο Αριστοτέλης πιστεύει πως προϋπόθεση για την επίτευξη επιστημονικής γνώσης αποτελεί η επαγωγική πορεία.
29. Ο Βρετανός εμπειριστής Μπέικον ισχυρίζεται πως οι ιδέες μας δεν είναι έμφυτες, αλλά διαμορφώνονται στη βάση των εντυπώσεων που μας παρέχουν οι αισθήσεις.
30. Εκπρόσωποι του εμπειρισμού στα νεότερα χρόνια είναι ο Λοκ και ο Μπέρκλεϋ.
31. Σύμφωνα με τον Λοκ, ο νους δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένας «άγραφος χάρτης».
32. Βασικός εκπρόσωπος του εμπειρισμού στα νεότερα χρόνια είναι ο Λοκ.
33. Ο Χιουμ πρεσβεύει ότι οι επαγωγικές γενικεύσεις δεν έχουν πραγματική λογική ισχύ.
34. Ο Χιουμ πρεσβεύει ότι οι επαγωγικές γενικεύσεις έχουν πραγματική λογική ισχύ.
35. Η κριτική διδασκαλία του Καντ επιδιώκει να γεφυρώσει τον εμπειρισμό με τον ορθολογισμό.
36. Οι «καθαρές», αφηρημένες έννοιες της ποσότητας, της ποιότητας, της σχέσης και του τρόπου αποκαλούνται από τον Καντ εγγενείς μορφές της εποπτείας.
37. Η θεωρία του Καντ για την απόκτηση της γνώσης αποτελεί ως σήμερα αναγκαία αφετηρία για κάθε προσπάθεια συνθετικής αντιμετώπισης γνωσιολογικών προβλημάτων.

➤ Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Κατά τον εμπειρισμό η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται:
 - α.** αποκλειστικά από τις αναμνήσεις της αθάνατης ψυχής, **β.** κυρίως από τις αισθήσεις μας, **γ.** από τον ίδιο τον ορθό λόγο που εδρεύει στο νου, **δ.** από τις έμφυτες στο νου μας ιδέες
2. Η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται σύμφωνα με τον εμπειρισμό:
 - α.** από τη διαρκή αμφισβήτηση, **β.** κυρίως από τον ορθό λόγο, **γ.** κυρίως από τις αισθήσεις, **δ.** από τον Θεό
3. Η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται, σύμφωνα με τον ορθολογισμό:
 - α.** αποκλειστικά από τις αισθήσεις, **β.** κυρίως από τον ορθό λόγο, **γ.** από τον Θεό
4. Κατά τους εμπειριστές φιλοσόφους η γνώση μας για τον κόσμο:
 - α.** προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο, **β.** είναι απολύτως ανέφικτη, **γ.** προέρχεται κυρίως από τις αισθήσεις, **δ.** συμβάλλει στην αταραξία της ψυχής.
5. Κατά τους ορθολογιστές φιλοσόφους η γνώση μας για τον κόσμο:
 - α.** προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο, **β.** είναι απολύτως ανέφικτη, **γ.** προέρχεται κυρίως ή αποκλειστικά από τις αισθήσεις

6. Τη θέση ότι «η γνώση είναι ανάμνηση» διατύπωσε:
α. ο Μαρξ, **β.** ο Χέγκελ, **γ.** ο Πλάτων, **δ.** ο Σπινόζα
 7. Κατά τους σκεπτικιστές φιλοσόφους η βέβαιη γνώση:
α. προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο, **β.** είναι μάλλον ανέφικτη,
γ. προέρχεται κυρίως ή αποκλειστικά από τις αισθήσεις
 8. Οι αρχαίοι σκεπτικιστές φιλόσοφοι στο ερώτημα αν είναι δυνατή η γνώση δέχονται ότι:
α. η γνώση είναι κάτι απολύτως εφικτό, **β.** οφείλουμε να μην παίρνουμε θέση για τίποτα και να τηρούμε στάση ουδετερότητας, **γ.** αμφισβητούν την άποψη ότι η γνώση είναι ανέφικτη, **δ.** η εμπειρική παρατήρηση διασφαλίζει την αλήθεια των πεποιθήσεών μας
 9. Σκεπτικοί ή σκεπτικιστές ονομάζονται οι φιλόσοφοι που:
α. σκέπτονται σε βάθος κάθε φιλοσοφικό ερώτημα, **β.** αποδέχονται ότι οι περισσότεροι άνθρωποι διαθέτουν ασφαλή κρίση, **γ.** πιστεύουν ότι δεν είμαστε σε θέση να κρίνουμε ποιες εντυπώσεις και ποιες κρίσεις θα έπρεπε να εμπιστευόμαστε, **δ.** πιστεύουν ότι διαθέτουμε ασφαλή κριτήρια για να αποφασίσουμε αν και πότε γνωρίζουμε την αλήθεια
 10. Ο Λοκ υποστήριξε την άποψη ότι:
α. «το να υπάρχει κάτι συνίσταται στο να αντιλαμβάνεται ή να γίνεται αντιληπτό», **β.** ο νους δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένας «άγραφος χάρτης» (*tabula rasa*), **γ.** οι επαγωγικές γενικεύσεις δεν έχουν αληθινή λογική ισχύ, **δ.** η εμπειρία προσφέρει το υλικό το οποίο θα επεξεργαστεί και θα αξιοποιήσει ο λόγος
- Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων:
αταραξία ψυχής, σκεπτικισμός ορθολογισμός (ρασιοναλισμός), εμπειρισμός, κατηγορίες (Καντ), πράγματα καθ'αυτά (Καντ), «άγραφος χάρτης» (Λοκ)

ΘΕΜΑ Α2

1. Πώς συνδέεται ο αρχαίος σκεπτικισμός με την επιδίωξη της «αταραξίας»;
2. Να αναδιατυπώσετε σύντομα τις βασικές θέσεις του αρχαίου σκεπτικισμού.
3. Ο σκεπτικισμός του Ντεκάρτ χαρακτηρίζεται με τα επίθετα «ακραίος» και «μεθοδολογικός». Να αιτιολογήσετε τους χαρακτηρισμούς.
4. Να αναδιατυπώσετε το κεντρικό σκεπτικιστικό επιχείρημα του Ντεκάρτ.
5. Να αναπτύξετε με συντομία το φιλοσοφικό περιεχόμενο της πρότασης του Ντεκάρτ «*cogito, ergo sum*» (=σκέφτομαι, [άρα] υπάρχω), με αναφορά και στη χρήση του συμπερασματικού *ergo* (=άρα).
6. Να αναδιατυπώσετε τα επιχειρήματα με βάση τα οποία ο Ντεκάρτ αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού.
7. Να εξηγήσετε γιατί, σύμφωνα με ορισμένους φιλοσόφους, η απόδειξη για την ύπαρξη του Θεού καταρρίπτει τον μεθοδολογικό σκεπτικισμό του Ντεκάρτ.
8. Να αναπτύξετε με συντομία το φιλοσοφικό περιεχόμενο της πρότασης του Ντεκάρτ «*cogito, ergo sum*» (=σκέφτομαι, [άρα] υπάρχω), με αναφορά και στη χρήση του συμπερασματικού *ergo* (=άρα).
9. Να καταγράψετε τα βασικά επιχειρήματα των ορθολογιστών σχετικά με την πηγή της γνώσης.

10. Ποια είναι η προσθήκη του Λοκ στην εμπειριστική συλλογιστική;
11. Πώς απαντούν οι εμπειριστές στον ισχυρισμό των ορθολογιστών ότι η γνώση μας για τον κόσμο πηγάζει από τον νου;
12. Τι θα σας απαντούσε ο Χιουμ, αν τον διαβεβαιώνατε ότι ο ήλιος αύριο θα ανατείλει οπωσδήποτε;
13. Με ποιον τρόπο ο Καντ υπερβαίνει το εμπόδιο της παθητικής αιτιολόγησης στη διαδικασία της μετατροπής μιας πεποίθησης σε γνώση;